

:: CONVERSAS CONTEMPORÁNEAS

Xosé Neira Vilas escritor

Xosé Neira Vilas (Gres, Vila de Cruces, 1928) emigrou en 1949 a Buenos Aires. Aí e noutras xeografías da emigración, toma conciencia coa identidade de Galicia. Desenvolve un intenso activismo cultural galego: secretario xeral das Mocidades Galeguistas e codirector do xornal *Adiante*. Participa na comisión organizadora do Primeiro Congreso da Emigración galega. Casa en 1957 con Anisia Miranda, escritora cubana. Xuntos fundan a organización libreiro-editorial *Follas Novas* para difundir o libro galego en América. En 1960 publica o poemario *Dende lonxe*, e en 1961 *Memorias dun neno labrego*. No mesmo 61 do século pasado, Neira e a súa dona vanse establecer en Cuba; alí, canda Anisia, traballa na Administración e fai xornalismo literario. Dende 1983, ata que se xubilou, desenvolveu os labores de redactor-xefe en distintas publicacións de Arxentina e Cuba. Na Arxentina e Cuba fixo investigacións sobre a presenza da emigración galega neses e noutros países de América. Hoxe en día reside en Gres, onde preside a Fundación Cultural Neira Vilas. Foi investido Doutor Honoris Causa pola Universidade da Coruña e é membro numerario da Real Academia Galega da Lingua.

Poderías explicar, ao teu ver e sentir, a diferenza entre emigrado e exiliado?

Exiliado é o que se despraza por razóns políticas. Na recente historia de España utilízase esta denominación sobre todo en canto á chamada Guerra Civil (1936-39). Moitos tiveron que fuxir para salvar a vida. Non era o meu caso. Cando comezou a guerra eu tiña oito anos. Na aldea galega onde nacín e me criei non se oían os ecos da batalla pero si chegaban as noticias dos “caídos por la patria”, e vin veciños que foron arrincados das leiras para ir combater nunha contenda da que non entendían nada. Algúns non volveron. Eu era un emigrante, un dos tantos naquela riada que seguiu á Segunda Guerra Mundial. Un “emigrante económico”, inda que no meu caso había un matiz adicional: quería estudar, superarme. Só tiña o ensino primario e uns cursos de comercio por correo. Tentei traballar nunha cidade galega e estudar polas noites, pero non atopei ocupación. Fun para Buenos Aires e cumprín o meu soño.

‘Memorias dun neno labrego’, ‘Cartas a Lelo’, ‘Aqueles anos do Moncho’, ‘Querido Tomás’ e así, cal é a diferenza, a conexión, desconexión ou interrelación entre estes teus libros?

Teñen en común que o seu escenario é o mundo rural e a época –pouco máis ou menos entre 1940 e 1980–. Polo demais, no primeiro e no segundo trátase de rapaces que contan en primeira persoa. Balbino

“Escribo, poida que antes de nada, para facer idioma”

Xosé Neira Vilas é o creador de obras imprescindibles da literatura galega como 'Memorias dun neno labrego'

QUIXEN NO LIBRO DE RELATOS 'A MULLER DE FERRO' DENUNCIAR ALGUNHAS TARAS HUMANAS: INSOLIDARIEDADE, EGOÍSMO, FANATISMOS, DOMESTICACIÓN MENTAL, RUTINAS, ABUSOS, ETC.

por unha parte, coas súas “memorias” e Toño mediante cartas que lle escribe a Lelo, o seu compañeiro de andanzas que agora está emigrado cos pais en América. Moncho é un neno duns oito anos e conta un narrador como “viu” a guerra civil dende unha aldea de Galicia. E Sara, unha mestra solteira de preto de cincuenta anos láíase nun monólogo da ausencia de Tomás, o mozo que emigrou –posiblemente ó Brasil– e nunca máis soubo del.

A min sempre me pareceu que é a túa obra esencial é ‘A muller de ferro’. Breve, pero obra cumio da literatura galega. Cal é entón a túa opinión para esta miña pregunta?

Nunca é o autor o mellor opinante sobre o propio facer. Quixen neses

contos denunciar taras humanas: insolidariedade, egoísmo, fanatismos, domesticación mental, rutinas, abusos, etc. Incluso os nomes propios que aparecen teñen todos un significado simbólico. É toda unha alegoría sobre algúns aspectos do devir humano. Hai tamén rebeldía, protesta, inconformismo, expresados mediante a fábula. Para min foi algo experimental, tras a publicación doutros libros abertamente realistas. O experimento tamén serviu para abordar algúns temas eludindo a censura.

A respecto dos poemarios do exilio-emigración, era certa e aínda segue vixente a actitude –por exemplo– de Celso Emilio Ferreiro cando a ‘Viaxe ao País dos Ananos’, non tan dis-

tinta, en parte, ás páxinas –algunhas– de Luis Seoane cando o seu ‘Fardel do eisilado’?

Son obras moi distintas, como eran distintas as posicións dos dous autores respecto da emigración. Ten razón Celso –emigrante tardío– respecto dalgúns –por exemplo os “imbéciles e escuros que o botaron da Irmandade Galega de Caracas– pero non se poden meter nese mesmo saco a todos os transterrados. Seoane, que persoalmente criticaba o proceder de certos grupos, na súa obra (a mencionada e outras) trataba con respecto, comprensión e ata con agarimo ós que tiveran que deixar o eido natal. El vivira a emigración dende dentro, e tamén é certo que en liñas xerais non era o mesmo Arxentina que Venezuela neses anos. Polemizaron entre eles e Luis inda publicou logo o poemario *A maior abundamento*, neste caso sobre a emigración a Europa.

Este teu amigo, hai anos escribiu un breve ensaio, que supoño lerías, xa que foi publicado en ‘A Trabe de Ouro’: ‘Concordancias entre Tirano Banderas e Viaxe ao País dos anano’. Cres ti que entre un li-

O QUE ME PARECE PARVO É QUE VEÑA ALGUÉN AQUÍ DEFENDENDO O CASTELÁN “EN PERIGO”

bro e outro existen esas interrelacións?

Son épocas diferentes, situacións diferentes, autores moi distintos, pero pódese dalgún xeito establecer unha interrelación entrambas as obras. A diferenza está en que Celso –referíndose exclusivamente a personaxes galegos– por unha banda xeneraliza pero no fondo refírese a persoas concretas. Seino porque mantiven entón correspondencia con el. O de Valle é outra cousa, mais non nego que se poden achegar afinidades.

Galicia Nación, é antagónica coa interpretación marxista da historia?

Estimo que non.

O bilingüismo é posíbel en Galicia; foi posíbel, ou e algo que non ten sentido?

Tería que estenderme moito para contestar cabalmente. Resumo: a nosa lingua propia é o galego. Pero Galicia forma parte do Estado español que ten outra lingua que estamos obrigados a coñecer e con frecuencia utilizar. É unha circunstancia histórica. E o bilingüismo é pouco máis ou menos unha realidade. O que me parece parvo é que veña alguén aquí defendendo o caste-